

פקיד יערות נוהל הערכת עצים מסוכנים

נוהל הערכת עצים מסוכנים

1. בכל מקרה בו תוגש בקשה למתן רישיון כריתת עץ כאשר הנימוק לבקשה יהי עץ מסוכן, ופקיד היערות לא יוכל לקבוע בוודאות את רמת הסיכון, יש צורך בחוות דעת יועץ מקצועי לגבי מצב העץ בהתאם לנוהל המצורף בהמשך.
2. חוות הדעת תינתן ע"י יועץ מומחה מתחום העצים אשר מופיע ברשימת היועצים באתר משרד החקלאות או יועץ שיאושר ע"י פקיד היערות.
3. חוות הדעת לעץ מסוכן תוגש בטופס המופיע בהמשך בנהל.
4. חוות דעת לעץ מסוכן מחויבת גם בהחלטת פקיד יערות עירוני על מתן היתר לכריתת עץ בעיר.
5. חוות דעת על עץ מסוכן תלווה בתמונות של הסיבה וגורמי הסיכון העיקריים בעץ. [כגון: נטיית העץ, פצעים וריקבון, שבר ענפים וכדומה].
6. בכל מקרה של עץ מסוכן אשר ניתן להקטין את הסיכון ולטפל בו באופן מקצועי שלא ע"י כריתה ייתן היועץ את המלצתו המפורטת לטיפול בעץ.

הנחיות להערכת סיכונים בעצי נוף בוגרים.

כשניגשים לביצוע סקר לפוטנציאל הסיכון בעצים בוגרים חשוב לזכור ולהדגיש שמדובר באורגניזם חי הנתון להשפעות סביבתיות ומשתנה כל הזמן. לכן, הערכת פוטנציאל הסכנה של עצי נוף לסביבתם הקרובה מורכב מאוד. אף שלמעשה לא ניתן להגיע לרמת חיזוי מדויקת של מאה אחוז, ישנן עדיין מספר רב של פרמטריים שבחינה דקדקנית שלהם עשויה להקטין במידה רבה את פוטנציאל הסכנה מעצי נוף. עריכת סקר בסיס, טיפול מקצועי בעצים ועריכת סיורים ובדיקות תקופתיות כפי שיומלץ ע"י היועץ עשויים להקטין באופן משמעותי את הפוטנציאל להתרחשות כשל.

בסקר הערכת הפוטנציאל לסיכון מעצי נוף נבדקים פרמטרים שונים. כל הפרמטריים הנבחנו הם למעשה בדיקות חזותיות (ויזואליות) ולא פולשניות. וחשוב לזכור שקיימים פגעים וריקבון הנסתרים מהעין ללא סימנים חיצוניים המעידים על חומרת הנזק והיקפו, נתונים אלה שלא ניתן להעריכם ולהתחשב בהם בקביעת פוטנציאל הסיכון מהעץ. וכן נתונים נוספים כגון: גיל העץ, גודלו הפיזי, תנאי סביבה כמו רוחות החורף העזות וקררע רטובה מגדילים את הפוטנציאל לקריסת עצים על שורשיהם ושבר ענפים כבדים.

מודגש שגם כאשר מבוצע סקר לבחינת פוטנציאל סיכונים בעצים. חשוב להתמיד ולבצע בדיקות וסיורים חוזרים לבחינת העצים מידי שנה. לאחר סופה או רוח עזה יש לבדוק האם נשברו ענפים ונשארו תלויים על העץ. יש לתחזק את העצים לאורך השנים, יש להקפיד על גיזומים באופן סדיר ומקצועי.

לעריכת הסקר נדרשת רמה גבוהה של מקצועיות וניסיון בתחום העצים. מטרת נוהל זה לגבש כלים לבדיקה וכימות של פרמטרים וליצור שפה אחידה וברורה של כל העוסקים בתחום הערכת פוטנציאל סיכונים בעצי נוף.

ככלל לכל עץ קיים פוטנציאל לגרום נזק לסביבתו. הנזק לסביבה עשוי להיות קל כמו שבר ענפים דקים או בינוניים וצניחתם את הקרקע, או נזק כבד מאוד כמו שבר של בד או בדים גדולים ואו קריסה והתהפכות העץ. בעיקרון ככול שהעץ גדול יותר ומבוגר יותר הסכנה הפוטנציאלית מעץ גדולה יותר. גם ענף קטן הצונח מגובה רב עשוי לגרום לנזק כבד.

עבודה זו מבוססת על "נוהל עבודה בקרבת עצים" של ח. בורגר, נ. לוריא.י.גלון. הערכת סיכונים בעצים, 2011, אביגיל הלר וחובי יער כתב עת ליער חורש וסביבה.

וכן על התרגום של של המאמר "הערכת סיכונים מעצי אלון" מאת: גרי היקמן, זינט קפריל, ואד פרי.)

מונחים מקצועיים:

קוטר הגזע: (DBH-קג"ח). קוטר גזע העץ בגובה החזה (1.3 מ')

תחום העץ: הוא קוטר הצמרת העץ השווה להיטל הצמרת על פני הקרקע ("Dripline") או בעצים צריפיים מובהקים (כדוגמת עצי ברוש) ייקבע הרדיוס לפי מחצית גובה העץ או היטל הצמרת הגבוהה מבין השנים.

אזור שורשים מוגן: (RZ) הוא למעשה תחום העץ. היטל צמרת כל עבודה בתחום העץ פוגעת בעץ ועשויה להגדיל את פוטנציאל הסכנה מהעץ.

אזור צוואר השורש/בסיס הגזע: (Butt) נקודת החיבור של הגזע לשורשים, תחום של 60 ס"מ (כ-20-30 ס"מ מתחת לקרקע וכ-20-30 ס"מ מעל לפני הקרקע).

גזע: (Trunk) החלק המבחר בין נוף העץ לקרקע. הגזע הוא הענף הראשוני.

שלד העץ: (Limbs), הבדים, הענפים העיקריים. הבדים הם הענפים השניוניים. מהם צומחים הענפים השלישונים וכן הלאה.

נטייה: זווית העץ ביחס לאנך בנקודת חיבור העץ לקרקע. הזווית מתייחסת למרכז הנוף העליון ומבוטאת במעלות ביחס לאנך הגזע. כך שגם אם גזע העץ עומד אנכית יחסית אבל כל נוף העץ נוטה לצד אחד, העץ יחשב בעל נטייה לפי חישוב הזווית. [איור חובה]

סקר עצים מסוכנים לרוב נערך במתחמים בהם שוהים אנשים בתדירות גדולה בשעות היום או הלילה. הסקר נדרש במוסדות חינוך, כגון: גני ילדים, בתי ספר, מועדוני נוער, מגרשי משחקים, פארקים, וכל מתחם ציבור בו נטועים עצים גדולים ואנשים שוהים בו זמן רב. סקר עצים מסוכנים יוגש כחוות דעת מקצועית לפקיד היערות כאשר מוגשת בקשה לכריתת עץ המוגדר כעץ מסוכן.

בגלל הצורך לחזור לבדיקה חוזרת של העצים כל שנה. נדרש מעקב ורישום עקבי של הסקר מידי שנה. הסקר נערך על פי מיקום העץ בקואורדינטות (Y.X) של מדינת ישראל. לכל עץ יהיה מספר קבוע שילווה את נתוני העץ כל חייו. לכן על העצים להיות ממוספרים בלוחית קשיחה קבועה ומוצמדת לעץ להלן "תגית העץ". כל נתוני הסקר ימוחשבו ככרטיס עץ ויאגרו במאגר נתונים של היישוב/עיר / מחוז וכו. [או כל פתרון לסימון עצים שיהיה מקובל על פקיד היערות]

אפשרות מומלצת לתגית העץ (לוחית זיהוי) תהיה מלבן עשוי אלומיניום בציפוי אנודיזי, בגודל 50X30 מ"מ או 50X80 מ"מ, ובעובי 1 מ"מ לפחות. בחלק העליון של הלוחית יהיה חור בקוטר של 3 מ"מ לנעיצה של מסמר מס' 4. הלוחית תקובע לעץ מצד צפון, ע"י מסמר יחיד, בגובה 1.5-2 מטרים מפני הקרקע. המספר יהיה רשום בחריטת סכין (לא שקוע. לא בולט, ולא חריטת לייזר). מספרי העצים יהיו עוקבים. בערים וברשויות מקומיות מומלץ שהמספרים יהיו רציפים ועוקבים בכל מתחמי הסקר. המספרים יהיו בני ארבע ספרות לפחות (כך המספור מתחיל מ-0001, 0002, וכו.). ממליץ לחלק את העצים על פי קטיגוריות. למשל גני ילדים יהיו בקבוצת המספרים 0001-1000, בתי ספר 5000-1001, מועדונים 5-5001—6000 וכו.

מיקום העץ: לכל עץ תינתן נקודות ציון (נ.צ.). קואורדינטות X, ו-Y על פי רשת ישראל החדשה.

פרמטרים לעריכת סקר (פוטנציאל) עצים (מסוכנים):

א. נתונים כלליים:

1. כתובת המקום/ שם המוסד.
2. תאריך עריכת הסקר.
3. שם הסוקר.
4. מספר תגית (העץ).
5. מספר תמונה/ תמונות.
6. מיקום העץ (Y,X) ברשת הקואורדינטות של ישראל.

ראשון
לציון

עיריית ראשון-לציון

מינהל איכות הסביבה

ב. נתוני העץ:

1. שם מין העץ.
2. מספר העץ (תגית)
3. גובה העץ במטרים מפני הקרקע.
4. קוטר הגזע בסנטימטרים (DBH - קג"ח).
5. קוטר נוף העץ (צמרת העץ, הטל הצל של העץ).
6. הערות כלליות על העץ.

ג. נתוני סביבה:

1. סוג הקרקע
2. קירבה למבנים.
3. קירבה לקווי / עמודי חשמל טלפון/ תאורה.
4. הערות כלליות.

**טופס עריכת סקר עצים מסוכנים [יש לצרף תמונה של העץ וגורמי הסיכון]
נתונים כלליים**

	תאריך		המוסד/מקום		היישוב
עורך הסקר					
		קואורדינטות			שם העץ
			מס' תמונה		מס' תגית
	קוטר הנוף מ'		גובה העץ מ'		קוטר הגזע ס"מ
	אלרגני / רעיל / קוצני/	רגישויות *	נשיר / נשיר מותנה / ירוק עד		צורת צמיחה *
			חד גזע / רב גזע / סימטרי / לא סימטרי / גזע פגוע / פצעים בקליפה / גזע מחוגר/ ריקבון בגזע		מבנה השלד *
			אופייני למין / לא אופייני למין / מלא / חלקי / דליל / פגוע / חצי יבש / סימטרי / לא סימטרי /		תיאור הנוף *

* הקף בעיגול

דרגות לפוטנציאל סיכון

	חמור/ מידי	סביר מאוד/	משמעותי/ סביר	בלתי קלה / סביר	מזערי/ מאוד לא סביר	פוטנציאל היתכנות סיכון קו מנחה/ סיכון
	5	4	3	2	1	
דירוג						
						השקיה* ללא ניקוד [התייחסות למין]
						מין העץ [על פי טבלה]
						נוכחות חיפוי קרקע מועיל חיפוי אטום
	RZ-ה כל	RZ-ה 2/3	עד RZ-ה 1/3	מעבר ל-RZ	ללא חיפוי	שורש - RZ פגיעות/חיתוך בשורש
					לא נראה	צוואר השורש פצעים פגיעות ריקבון
	עד הגזע/ כל RZ	במרחק רבע מקוטר ה-RZ	במרחק חצי מקוטר ה-RZ	מעבר ל-RZ	ללא פגיעות	פצעים פגיעות ריקבון
	כול ה- CRC עד 1/2 מ-CRC	עד 2/3 מ-CRC עד 1/3 מ-CRC	עד 1/2 מ-CRC עד 1/4 מ-CRC	עד 1/3 מ-CRC עד 1/8 מ-CRC	עד 1/8 מ-CRC	גזע פצעים בקליפה[פטריות, מזיקים] ריקבון
	כול ה- CRC עד 1/2 מ-CRC	עד 2/3 מ-CRC עד 1/3 מ-CRC	עד 1/2 מ-CRC עד 1/4 מ-CRC	עד 1/3 מ-CRC עד 1/8 מ-CRC	עד 1/8 מ-CRC	

שלד העץ – ענפים עיקריים						
חיבור פגום	מעט רק	מעט ענפים בינוניים	זיז / הרבה ענפים בינוניים	ענף גדול/ זיז גדול	זווית חדה / סדק.	מספר ענפים עבים מנקודה אחת
ענפים יבשים	מעט קטנים	מעט ענפים בינוניים	זיז / הרבה ענפים בינוניים	ענף גדול/ זיז גדול	זווית חדה / סדק.	מספר ענפים עבים מנקודה אחת
ריקבון / פצע בענפים [פטריות , מזיקים]	CRC - מה- 1/8	CRC - מה- 1/4	CRC - מה- 1/3	CRC - מה- 1/2		
נטייה מעלות מאנך	10	20	30	40	50	
רוח	עיקר הנוף בבסיס העץ	עיקר הנוף במרכז העץ	עץ בחורשה / עלווה	עץ בודד / עלווה רק בקצה העץ		
חיוניות כיסוי וצבע עלווה	בריא	בסדר	די בריא	צהוב / חצי מנוון	מת/ מנוון	

- RZ- אזור השורש
- ענף קטן – בקוטר קטן מ- 7 ס"מ
- ענף גדול - בקוטר מעל ל- 15 ס"מ
- CRC - היקף הגזע
- ענף בינוני - בקוטר גדול מ- 10 ס"מ.

הגדרות סיכון:
 פעם אחת בכל הטבלה הספרה 5 או פעמיים 4-, או שלוש פעמים 3, העץ מחויב בטיפול בטיחות ויש חובה להמליץ מה לעשות. (כריתה, קשירה, תמיכה, גיזום, דילול, הפחתת משקל גיזום איזון, פתיחת נוף וכו).
 המלצת היועץ: העץ מהווה סיכון ומחייב כריתה / העץ מחויב בטיפול בטיחותי, אינו מחייב כריתה יש לטפל: _____, העץ מחויב בבדיקה חוזרת לאחר שנה/ שנה/שנתיים/שלוש

שם היועץ: _____ - חתימה: _____ מועד בדיקה: _____